

Spannende speelruimte

ACTUELE CONCEPTKERNDOELEN VOOR KUNST EN CULTUUR

Meer samenhang, gelijkere kansen, meer houvast voor de leraar en een betere aansluiting bij de tijd van nu, dat zijn de belangrijkste oogmerken van de actualisatie van de kerndoelen kunst- en cultuur. SLO begeleidt in opdracht van OCW het ontwikkelingsproces. Een gesprek met vijf betrokkenen.

Viola van Lanschot Hubrecht, curriculumexpert kunstvakken bij SLO, is inhoudelijk begeleider van het kerndoelenteam kunst en cultuur. Dit bestaat uit leraren po en vo en vakexperts (lerarenopleiders en vakdidactici). Procesregisseur Ike Overdiep leidt alles in goede banen en zorgt dat op tijd de juiste producten worden aangeleverd. Ronald Kox is voorzitter van de advieskring. Hij is verbonden aan LKCA (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst). Chantal Brunt is groepsleerkracht aan een basisschool in Holwerd en als vakleerkracht muziek verbonden aan Centrum voor de Kunsten Opus 3 in Dokkum. Mirelle Kloosterman is docent beeldende vorming en cultuurcoördinator aan de Regionale Scholengemeenschap in Ter Apel.

Waarom actuele conceptkerndoelen kunst en cultuur? Ike Overdiep: "Actueel onderwijs vraagt om actuele kerndoelen. Er zijn allerlei maatschappelijke ontwikkelingen die een plaats moeten krijgen in de kunst- en cultuurlessen. Videoclips, hiphop, digitale technologie, culturele diversiteit in de scholen, ik noem maar wat voorbeelden. Daarnaast is er behoefte aan meer concrete kerndoelen. De huidige waren destijds bewust globaal geformuleerd. Door ze concreter te formuleren, krijgen leraren meer houvast, zodat ze beter weten wat er van hen verwacht wordt en wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren."

Kansengelijkheid

Ook is het de bedoeling dat actuele conceptkerndoelen voor kunst en cultuur gaan bijdragen aan het bevorderen van kansengelijkheid tussen leerlingen. Mirelle Kloosterman: "Je gaat uit van de leerling die je binnenkrijgt, je kijkt hoe je de wereld van die leerling kunt vergroten en welke vormen en vaardigheden daar bij horen. We merken grote verschillen tussen de leerlingen die binnenkomen in wat ze kennen en kunnen. Bij ons in Ter Apel zie je dat ze vaak minder vaak een bezoek aan een museum of theater brengen. Wat dan helpt, is een concrete kerndoelenset waar duidelijk een bepaalde mate van beheersing en richting in zit,

CHANTAL BRUNT
vakleerkracht muziek

IKE OVERDIEP
Procesregisseur

MIRELLE KLOOSTERMAN
docent beeldende vorming en cultuurcoördinator

RONALD KOX
voorzitter van de advieskring

VIOLA VAN LANSCHOT HUBRECHT
curriculumexpert kunstvakken

zodat je alle leerlingen de kans biedt hun basis uit te breiden en kennis te maken met andere vormen van kunst en cultuur."

De verschillen zie je volgens Chantal Brunt ook in het primair onderwijs: "Sommige kinderen krijgen van huis uit veel mee op cultureel gebied. Ze worden meegenomen door hun ouders naar kunstvoorstellingen en musea. Maar bij ons in de buurt is bijvoorbeeld geen theater. Dan komen kinderen daar dus ook niet. Dan is het goed dat de school een breed cultuuraanbod heeft, zodat alle leerlingen kunnen leren en beleven wat kunst is. Vandaaruit worden ze gestimuleerd te kijken wat er in de wereld nog meer te ervaren is op dat gebied."

Ronald Kox ziet een duidelijke relatie tussen en kunst en cultuur en de persoonlijke ontwikkeling van kinderen: “Kunst en cultuur is overal om ons heen en bepaalt – of we ons ervan bewust zijn of niet – hoe we in het leven staan. Het is belangrijk dat kinderen beseffen wat kunst met je doet en waarom het iets met je doet. Kunst en cultuur maakt dat je met andere ogen naar je eigen wereld kijkt. Zo kun je kiezen wat jij mooi of belangrijk vindt in het leven en meteen ook begrijpen dat iemand anders dat misschien helemaal niet mooi of belangrijk vindt. Kunst en cultuur leert dat je verschillend mag zijn. Doordat de conceptkerndoelen concreter en praktischer geformuleerd zijn, stimuleren ze scholen daar bewuster mee bezig te zijn, meer te kijken naar de specifieke behoefte en interesses van kinderen.” Chantal Brunt: “Het pakket dat we opleveren bevat niet alleen de conceptkerndoelen, maar laat met voorbeelden (‘het gaat hierbij om’) en suggesties (‘te denken valt aan’) ook zien hoe je in de praktijk die doelen kunt invullen. Aan welke invulling je kunt denken en hoe je kerndoelen kunt combineren.”

Waren er momenten waarop Ronald Kox dacht: goed dat er een advieskring is? “Jazeker. Bijvoorbeeld meteen in het begin. De leden van de advieskring waren erg gecharmeerd van de begrijpelijke taal en de heldere structuur in de opbrengsten van curriculum.nu. Ook zagen we dat het onderwijs veel gebruik maakt van die opbrengsten. We zagen daar te weinig van terug in de eerste tussenproducten van het kerndoelenteam. De leden van het kerndoelenteam hebben daar in het vervolg van het proces in onze ogen duidelijk wat mee gedaan.”

Gemeenschappelijk kader

Hoe verloopt de actualisatie van de kerndoelen? Procesregisseur Ike Overdiep: “Er is een kerndoelenteam en een advieskring. Het kerndoelenteam begint met het opstellen van een karakteristiek van het leergebied kunst en cultuur. Daarin staat de kern van het vak. Die karakteristiek geeft richting aan de kerndoelen die formuleren wat leerlingen aan het eind van groep acht en vervolgens aan het eind van de onderbouw vo moeten kunnen, kennen, en ervaren. De conceptkerndoelen worden voorzien van voorbeelduitwerkingen. Bij de huidige actualisatie van de kerndoelen worden de kerndoelen voor het po, onderbouw vo en het (v)so voor het eerst in samenhang ontwikkeld. Hiermee gelden voor alle leerlingen die naar het vervolgonderwijs uitstromen dezelfde kerndoelen, ongeacht welk type onderwijs ze volgen. De kerndoelen vormen op deze manier een gemeenschappelijk kader, met een betere aansluiting tussen het regulier onderwijs en het voortgezet (speciaal) onderwijs. Naast de advieskring

raadplegen we op persoonlijke titel ook andere experts uit de wereld van kunst- en cultuureducatie. Ook hebben we op een aantal scholen met leerlingen gepraat. Mirelle Kloosterman: “Daar kwamen erg mooie dingen uit, die ik hier in de school kon inbrengen en die ook gesprekken over fouten maken mag op gang brachten. De leerlingen moeten daar echt aan wennen. Bij de kunstvakken leren ze dat dit onderdeel is van het proces. Van fouten kun je leren. Wat ik ook mooi vond: leerlingen gaven aan vaker de school uit te willen, om allerlei culturele activiteiten te ondernemen. Helaas is dat hier in Ter Apel niet altijd makkelijk te organiseren, maar het is wel een mooie stimulans om te blijven organiseren.”

Hoe zit het in de conceptkerndoelen met de samenhang *binnen* het leergebied en *tussen* leergebieden? Viola van Lanschot Hubrecht: “We hebben gezocht naar een gemeenschappelijke taal die voor alle vormen van kunst hanteerbaar is. We hebben een bepaalde domeinindeling gekozen, waarbij het artistiek-creatief vermogen de basis vormt, met vervolgens de domeinen ‘maken en betekenis geven’ en ‘meemaken en betekenis geven’. Daar kun je als school op je eigen manier invulling aan geven, natuurlijk ook in samenhang met andere leergebieden. Daarnaast hebben we veel aandacht besteed aan de basisvaardigheden Nederlands, digitale geletterdheid, burgerschap en rekenen en wiskunde. In de karakteristiek hebben we daarmee verbindingen gelegd. Bij kunst heb je het bijvoorbeeld over verhoudingen, patronen en structuren. Ook hebben we nadrukkelijk relaties gelegd met taal- en denkfuncties, zoals vertellen en begrijpen.”

Speelruimte

Het kerndoelenteam pleit ervoor dat scholen meer speelruimte bieden om creativiteit te stimuleren. Speelruimte wordt zelfs gezien als een voorwaarde voor het ontwikkelen van creativiteit, waarbij je als leerling mag experimenteren, spelen en fouten maken. Hoe zit het in de praktijk met die speelruimte? Mirelle Kloosterman: "Dat vergt best wat inspanning. Het gaat niet alleen om de fysieke ruimte en om materialen en hulpmiddelen, het vraagt ook tijd. Om te vertragen bijvoorbeeld, of de moed te verzamelen voor iets nieuws. Dat geldt voor ons als leraar, maar ook voor de leerlingen. Dat is soms best lastig in de school, omdat je te maken hebt met een vast lesrooster, lessen die gegeven worden en de bijbehorende administratie. Een goede aanleiding om verbanden te zoeken met andere kunst disciplines en andere vakken. Gezamenlijk kun je wel speelruimte creëren. We vonden het belangrijk om dit in de conceptkerndoelen te zetten."

Chantal Brunt herkent deze situatie ook in het primair onderwijs: "Je moet er bewust tijd voor inruimen, en dat is lastig, want er moet zovél. Daarnaast vergt het ook een andere houding van jezelf als leraar. Het vraagt om een stukje loslaten. Vaak werk je naar een eindproduct toe. Dat geeft richting en houvast. Nu moet je kijken naar wat de leerlingen je brengen en daar als een soort coach op ingaan. Speelruimte kan ook spannend zijn. Je weet niet wat er komt. Ik ben zowel groepsleerkracht als vakdocent en door die combinatie begrijp ik best dat het voor groepsleerkrachten soms lastig is om met alle dagelijkse drukte en het volle rooster de rust en de ruimte te vinden voor avontuurlijke kunst- en cultuurlessen. De conceptkerndoelen zullen in dat opzicht meer houvast bieden, daar zijn we van overtuigd."

Hoe verder?

De conceptkerndoelen zijn bedoeld voor po, onderbouw vo en (v)so en worden opgeleverd in september 2024. Daarna beproeft SLO de conceptkerndoelen in de onderwijspraktijk en past ze waar nodig aan. Ze worden vervolgens aangeboden aan het ministerie van OCW waarna het wetstraject van start gaat. Na deze vastlegging zijn de kerndoelen definitief en kunnen ze geïmplementeerd worden in het onderwijs.

Meer informatie over de actualisatie kerndoelen kunst en cultuur is te vinden op:

www.actualisatiekerndoelen.nl/kunstcultuur/opdracht

www.actualisatiekerndoelen.nl/kunstcultuur/proces/actualiseren-kerndoelen

www.actualisatiekerndoelen.nl/kunstcultuur/advieskring

Meer informatie

www.actualisatiekerndoelen.nl en
www.slo.nl/actualisatie.